

શ્રી ગણેશાયનમઃ

# મન્નાશ્વેતા કાદમ્બરી.

નાટકનાં ગાયનો.

રચવી અને છપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર

વીકૃતદાસ હેમજીભાઈ ભાવનગરવાળા.

શ્રી વિજય નૌતમ નાટક સમાજના માધીક  
પ્રસીદ્ધ કરવાનું ઠેકાણું મુંબઈ બોમ્બે થીએટર, મુંબઈ

રચનાર કવિ ચિત્તકાર,

કુલચંદ સવેરચંદ શાહ

પાસતી અનુવાદના લેખક તથા સુકન્યા કાવિત્રી/૭-૧-  
મદદનીશ લેખક.)

પ્રબલચંદ અમીચંદના થી મુદ્રિત જર્જન એ. પ્રી. પ્રેસમાં  
પ્રાંતર નરસેરામ બાસે હાથે અપાડીઆ ચક્રા-મુદ્રિત.

પ્રાગૃતિ ૧૨ શ્રી )

(પ્રિત ૫૦૦૦

સંવત ૧૯૭૬)

(સને ૧૯૨૦

કિંમત ૦-૩-૦

ગ્રંથોત્થાપાઠ ગ્રંથોત્થાપાઠ  
ગ્રંથોત્થાપાઠ ગ્રંથોત્થાપાઠ  
ગ્રંથોત્થાપાઠ ગ્રંથોત્થાપાઠ  
૨૫૩૬

## ચેતવણી.

સને ૧૮૬૭ના રપમાં એકટ મુજબ રજીસ્ટર કરાવી  
પ્રાસિદ્ધ કરનારે સવ હક્ક પોતાના સ્વાધીન રાખ્યા છે  
માટે પ્રસિદ્ધ કર્તાની રજા સિવાય કોઈએ આ નાટક  
તથા તેમાંનાં ગાયનો છાપવાં-છપાવવાં, વેચવાં-વેચાવવાં કે  
ભજવવાં-ભજાવવાં નહીં.

# ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ ]

અનુક્રમાંક ૮૫૩૬ વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ મર્યાદા ૩૧૬૫૨૧

વિષય ૨ : ૨૧

## શ્રી પરમાત્મને નમઃ

મૂઠું કરોતિ વાચાલં પંગું લંબયતે ગિરિમ્ ।

યત્કૃપા તમહં વંદે પરમાનંદ માધવમ્ ॥

અત્યુત્તમ આ બાણ કથા નો, સાર મહાસાગર છે  
 શ્રીહરિસ્મૃત જેના બાપાતર કરનારા પણ નાગર છે  
 મણ્ડી, બાણ, ગોવર્ધન જેવા રત્ન ભર્યા રત્નાકર છે  
 શ્રીહર સ્મૃત, ચાણક, મનઃસુખની મરવી ગિરા સુવાકર છે  
 જેવી ઉર્ધ્વા પ્રગટ્યા ઉર રત્નો તે ભૂમિ માંહી નિવાસ કરી  
 સંપુટની ત્રીપુટી કરવાની અંતરમાં અભિગ્રાપ ધરી  
 ક્ષમાવંત શીલ શ્રી કુલ ભૂષણ કરી પ્રાર્થના બહાલ બરી  
 ચિત્રકાર અર્પે આ કૃતિ જનસેવા માંહી પ્રજ્ઞાન કરી



## મહાશ્વેતા-કાંદિમ્બરી નાટકનાં પાત્રો.

મહારવેતા...	...હંસરાજ ગંધર્વની પુત્રી.
તરલિકા ...	...તેની પ્રિય સખી.
હંસરાજ ...	...ખંડીઓ ગંધર્વ રાજા.
ઝોરી ...	...તેની રાણી.
પુંડરીક ...	...સ્વેતકેતુ મુનિનો કુમાર.
કપીજલ ...	...તેનો મિત્ર.
કાદમ્બરી ...	...ચિત્રસેન ગંધર્વની પુત્રી, મહારવેતાની બાલસખી.
મદલખા તમાલિકા } ...	...તેની પ્રિય સખીઓ.
કેયુરક ...	...કાદમ્બરીની વીણાવાદક.
રોહિણી ...	...ચંદ્રની એક કળા.
ચંદ્ર... ...	...રોહિણી પતિ.
કુબેર ...	...દેવતાઓનો કાષાધિકારી.
ધર્માનંદ } અમુયા }	...ખીજાઓની ધર્મા કરતાર આદિયુ દંપતી.
સોજનાનંદ } નિગુણાનંદ }	...તેની પાડોશમાં રહેનાર આદિયુ.
ચિત્રસેન ...	...ગંધર્વને રાજધિરાજ. કાદમ્બરીનો પિતા.
મદિરા ...	...તેની રાણી.

## પુર્વ જન્મ અંશાવતારી પાત્રો.

ચંદ્રાપદ ...	...ચંદ્ર.
વૈશંપાયન ...	...પુંડરીક.

પત્રલેખા—રાહિણી.

ઇન્દ્રાપુદ્ગલ—અપિંગલ.

તાણાપીડ—ચંદ્રાપીડનો પિતા.

શુકનાથ—તાણાપીડનો પ્રધાન. વૈશંભપાવનનો પિતા,

ભખાલી—ત્રિકાગચાની મહાત્મા.

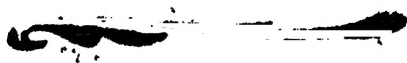
## પુનર્જન્મ.

ચાંદાલકન્યા—પુંડરીકની માતા લક્ષ્મી.

શુકલ—ચંદ્રાપીડ.

શુકેશભગૃજ—વૈશંભપાવન.

એ સિવાય—વારંભનાઓ, સિપાઇઓ, ચેમિનીઓ, વૈશ્વ-  
નીકા, મધ્યે વિગેરે.



શ્રી ગણેશાયનમઃ

# મહાશ્વેતા કાદરો.

નાટકની પ્રવેશવાર ટુંક હકીકત.



મંગળાચરણ—વસ્તુ વિવેચન.

## અંક પહેલો.

- પ્ર. ૧ લો—હેમકુટ પર્વતપર આવેલા :અચ્છોદ સરોવર પાસેના પ્રદેશમાં હંશરાજ ગંધર્વની પુત્રી મહાશ્વેતાનું સખીઓ સાથે આગમન, પોતાના મિત્ર કપિંજલ સાથે સ્નાન નિમિત્તે આવેલા મહામુની શ્વેતકેતુના કુમાર પુંડરિકે કર્ણમાં ધારણ કરેલી કુસુમ મંજરીનો સુગંધ પ્રભાવ, મહાશ્વેતા તથા પુંડરિકના પ્રેમનું પ્રથમ દિગ્દર્શન.
- પ્ર. ૨ જો—વિરહ વેદના ભોગવતા પુંડરિકની મહાશ્વેતાને મળવાની યુક્તિ પ્રયુક્તિ, ચતુર સખીની ચતુરાઈ, કામવાસનાથી ધેરાયેલા પુંડરિકને કપિ ભદ્રેનાં સંકુપરેશ પત્યર ઉપર પાણી.
- પ્ર. ૩ જો—પુંડરિકના મોહપાસમાં પડેલી મોહિની મહાશ્વેતાની પ્રેમધેલછા, મિત્ર ધર્મ બળવત્તા કપિંજલને મુખે પુંડરિકની દુઃખદાવરથાનું વર્ણન શ્રવણ કરતી ચુપ્ત રીતે મનથી માનેલા પતિ સાથે રતિ ફેલી કરવાના નિશ્ચયથી પ્રયાણ.

પ્ર. ૪ થો.—કામની હેઠલી સીમાએ પહોંચેલા પુંડરિકની દુર્દશા. ચંદ્ર તથા પુંડરિકનો અરુપરસ આપ-સંભ્રમ, મહાસ્વેતાને લક્ષ કપિંજલના આવતાં પહેલાં પુંડરિકનું મરણ, કાપં-જલનો વિલાપ પતિના સુખની આશાએ આવેલી મહાસ્વેતાની નીરાશા, રંચમાં ભંગ. પતિ સથે બળી મરવાની તેમની કરતાં આકાશવાણીદ્વારા જ્ઞાતવન, પુંડરિકના સખનું આકાશગમન.

પ્ર. ૫ થો.—અલિસારિકા મહાસ્વેતાની શોધાશેષ, પતિ પછળ પ્રાણ લાગ કરવાને તત્પર થયેલી મહાસ્વેતાને માતાપિતાનો બોધ, અખંડ શિયળવૃત્ત ધારણ કરી યોગિની રૂપે જીવન ગાળવાના નિશ્ચયથી મહાસ્વેતાનું તપ કરવા માટે ચાલી નીકળવું.

પ્ર. ૬ થો.—ચિત્રરથ ગંધર્વની પુત્રી કાદમ્બરીને ત્રિહરવાટીકામાં સખઓ સાથે વાર્તાવિનોદ, કુમારિકા તર્કકે જીવન ગાળવાનું પસંદ કરનારી કાદમ્બરીને સંસારમાં પતિના લાલ સમજાવવાનો સખીનો પ્રયત્ન.

પ્ર. ૭ થો.—બીજનું સુખ જોષ મનમાં નિરંતર બળના અસુધા તથા ધર્મ્યાનંદ નામના આલેખ દંપતિના ધર્મ્યાત્મ સ્વભાવનું દર્શન, તેની પાડોશમાં રહેનારા ભોજનના ભોગી ભોજનાનંદ તથા ગોદાનું ગોરપદુ કરનાર નિર્ગુણાનંદનો નિગુણવાદ.



મ. ૮ શ્રી—પોતાના તપના પ્રભાવ વડે કરીને પુંડરિકના સમની  
પાછળ કપિંજલનું સ્વદેહે ચંદ્ર દોષમાં અગમન, દેવતાઈ  
આયુષોનું પ્રાગટ્ય, વૈભવનિકના શ્રોત્રથી ઈદ્રાચુક નામના  
અશ્વરૂપે કપિંજલનું પૃથ્વીપર પહોંચું.

## અંક બીજો.

મ. ૧ શ્રી—ઉદર નિર્વાહાર્ય ઉજ્જવની તરફ જતાં આઠણો તથા  
સંત સાધુઓનું મંડળ.

મ. ૨ શ્રી—આપના દેવથી તારાપીડ રાજને ભાં મનેલા ચંદ્રના  
અતતાર ચંદ્રાપીડને યુવરાજ્યાભિષેક, પત્રલેખા નામક  
રોહિણીનું ઈદ્રાચુક સાથે રાજસભામાં આગમન, બિનબિન  
સ્વરૂપે ત્રિપુરીનો સમાગમ.

મ. ૩ શ્રી—ચિત્રસેન ગંધર્વ તથા રાણી મદીરાનો કાદમ્બરી  
પરણાવવાનો દુરાગ્રહ, મહસ્વેતા તરફથી સંદેશો લઈ  
આવેલી તરફીકાનો ઉપાલંબ.

મ. ૪ શ્રી—સૈન્ય સાથે દિગ્વીજય કરવા નીકળેલા યુવરાજ ચંદ્રા-  
પીડનું તથા મંત્રોપુત્ર વહરામપાપનનું અચ્છેદ સરોવર  
પસે પુનઃ આગમન, અલૌકિક જ્ઞાન પ્રવાણ.

મ. ૫ શ્રી—સંકેતનું આરાધન કરતી મહાસ્વેતાને જોઈ ચંદ્રાપીડનું  
આશ્ચર્યચકિત થવું, દુઃખી હૃદયને દીવાસો, સાખીની તપ-  
સિદ્ધિ, રાજકુમારનું આતિથ્ય, નહીં પરણવાની પ્રતિજ્ઞાવાળી  
કાદમ્બરીને મનાવવા મારે મહાસ્વેતાની સાથે ચંદ્રાપીડનું  
ગંધર્વ નગર તરફ પ્રયાણ.

મ. ૬૬૦—ઠગાંને લીધે આઠોશી ખઠોશીનો તિનસ કરવા માટે અમુક તથા ઠગાંનેનું અનુકૂળ.

મ. ૭૭૦—યૌવનના મદમાં ભત્તી કાદંબરી તરફ સખાઓનું અદ્વિત્ય, મેના પોષ્ટનો ઝમડો, ચંદ્રાપીડનું દર્શન થતાં મનમાં પીડા પામતી કાદંબરીનું શ્રેય પાત્રમાં સપડાવવું. તાંબુલ સ્વીકાર.

મ. ૮૭૦—સૈન્યની છવણીમાં ચંદ્રાપીડનું આગમન, પિતાનો પત્ર વાંચી સૈન્યની ભગમ વેશંપાયનને સોંપી મુવરાજનું તુરત તુરત ઉજ્જવળની તરફ આવી નીકળવું પૂર્વ સરકારથી પાછળ રહેલા વેશંપાયનો ચિત્તશ્રમ.

મ. ૯૭૦—મહારાજ તારાપીડ તથા વૃદ્ધ મંત્રી શુકનશ્ચનનો ચંદ્રાપીડને પરજીવવાનો વિચાર, વેશંપાયન તિના સૈન્યને એકલુ આવેલું જોઈ ચંદ્રાપીડ ઉપર દોષારોપ, મિત્ર વેશંપાયનને તડવા માટે ચંદ્રાપીડનું હેમકુટ તરફ પ્રયત્ન.

મ. ૧૦૭૦—સાંખી મહાસ્વેતાનું સ્થિતિ ભંગ કરવાના પ્રયત્ન માટે વેશંપાયનને શુદ્ધ ભત્તીમાં પડાનો આપ, ચંદ્રાપીડ તથા મહાસ્વેતાનો યુનઃ મેળાપ, વેશંપાયનને આપ થવાના સમાચાર સાંભળતાં ચંદ્રાપીડનું હૃદય શાદી જવું, કાદંબરી તથા પત્રલેખાનું કલ્પાંત, અમરૂપે રહેલ કપિંજલનુ મુગ સ્વરૂપ પામી આઠાસ માંડે ચાલ્યા જવું.

## અંક ૩ બે

૧. ૧લો—ગળાલા મુનિના આગમ પાસેથી શિષ્ય કુમારોને આપના દાષથી શુદ્ધ રૂપે પડેલા વૈશંપાયનની પ્રાપ્તિ.
- પોપટના બચ્ચાંનું પૂર્વ વૃત્તાંત બાળક માટે ત્રિશાળગાની મુની જુલાલી પ્રત્યે શિષ્ય કુમારોને પ્રમ.
૨. ૨જો—પેતાના પાપ કર્મને લધે અસદગતિ પ્રાપ્તિના ધર્મી-નાંદનું પ્રેત રૂપે અમુયાની પાછળ પડતું, યોગીનીઓનો સમાગમ, અમુયાનો પશ્ચાત્તાપ, વિધવા ધર્મ માર્ગ દર્શન.
૩. ૩જો—શુદ્ધગતિમાં પડેલા વૈશંપાયનના ઉદ્ધાર માટે કપિંજલનો મૃત્યુ પ્રયત્ન, પુત્રના પાપ કર્મથી ચાંડલ કન્યારૂપે અવતરેલા ચંદ્રાપોડના સલાસ્થાન પ્રત્યે જવાની સૂચના.
૪. ૪થો—શુદ્ધકના સલાસ્થાનમાં ચાંડલ કન્યા રૂપે લક્ષ્મીનું પોપટ બની શકેલા વૈશંપાયન સાથે આગમન, થી મુક્તિ પોપટનું ના જીવત અવલુ કરતાં શુદ્ધકનું મુળ સ્વરૂપને પામી અવતરના જવું વૈશંપાયનના અપનો અંત.
૫. ૫મો—ચાંડાપોડના સ્થુગ દેહની સેવા-રક્ષા કરતી કાંબરીને તથા પુંડરિકના હર્ષનથી આશ્ચર્ય ક્રિયસ નિર્જન કરતી સંધી મહારસેત્તાને પતિનો મેળામ, સર્જાઓના જાતીલ પ્રજાપથી સ્તવ પ્રેમનો નિજ્ય આનંદસમ્ર, દેશ્વાઓના આશીરવન સાથે નાટકને પૂર્ણાકૃતિ.

શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

ગીર્ણા સ્તવનન:

# મહાશ્વેતા-કા સ્વરો નાટકનાં ગાયનો.

મંગળાચરણ.

સુતધાર—

૧

શ્રી ગુણ ગણપતિ શુભ મતિ દાતા—

શ્રી

હરો કૃમતિ હરીહર સુખજાતા

શુભ મતિ દાતા—

શ્રી

લખોદરને લાગુ પામ,

ગિરિજાસુત ગુણ નિર્મલ મધુરભ;

સ્મરતા સંકટ દૂર પગામ.

કરો સરળ કૃતિ શુભ મતિ દાતા.

શ્રી

બાળાઓ—વહુ સરસ્વતી ભગવતી સુરનેશરી સરવેશરી (૨)

ભારતી કરી આરતી પ્રેમે પૂજી પરમેશરી, શ્રી

મદી—

બાળાઓ—

}

૨

હારે પ્રેમ સાચો પ્રભુ તણું જામ છે,

હારે સાચા પ્રેમીના બેલી બીજામ છે;

બેલી શ્રીરામ છે.....હરિ—

કાચા જે પ્રેમના પ્રવાહમાં તથાપ છે,  
 નાવ તેનું બાંગી જમણાક જૂથો વચાય છે;  
 વાણ્ય વનિતાના વિશ્વાસ છે,  
 વનિતાના વિશ્વાસ છે.....હારિ—  
 અંતર બંનેના અંતરમાં સમાય છે,  
 જેમ શુદ્ધ સાકર પૈથ માંહી મંગી જાય છે,  
 તે દંપતિનાં અમર નામ છે.....હારિ—

મહાસેતા—

૩

આવે ક્યાંથી મધુરી મધુરી સુવાસ (૨)  
 પુષ્પ અપરિચિત પામ્યું કેા વિકાસ,  
 સમિર સ્વર્ગ તણે નીકળી પ્રવાસે;  
 રહ્યો પ્રસરાવી સુગંધી ચોપાસે,  
 પામ્યું તન મન માણું અતિસે ઉદાસ. આવે

તરલિકા

તથા સખીએ—

૪

એા સહેલીરે, (૨) અમળ કરીએ પ્રીત;  
 નથી સહેલીરે, (૨) અટપટી પ્રીતની રીત;  
 એાણે અનેક સુધી ખીજના,  
 એાણી તોણા એાણીએ,  
 સામાનું દીલ જોયા મિના,

નવ આપણું દીલ ખોલીએ;  
અંતર સામાનું ભાણી;  
ભરીએ હમણું સંભાળી,  
એક હાથે ૫૩ કેમ તાળીરે...(૩) સમજ.

મહારવેતા } ૫  
તથા સખીઓ— }

મંજરીએ મનકું મોહુરે,  
મનગમતા મહારાજ મારા મનગમતા મહારાજ;  
એ શું દીલકું અમ પ્રેયું રે.....મનગમતા—  
પુંઢરિક—“ શું આ પુષ્પ તમને બહુ ગમે છે ?  
મહારવેતા—“ મનને તો મમતું ધણું મુખથી કેમ મગય,  
વીણુ પ્રીછયે વીણુ પારખ્યે ઘટે માન મુનિરાય”  
પુંઢરિક—માગ્યે માન ઘટે નહિ જોવું જ્યાં દાતાર  
મુખે સ્વીકારો પુષ્પ આ ધરો આ કહ્યું મોઝર  
સખીઓ—અનિ ઉદાર દીલ તમ જોવું રે.....મનગમતા—

મહારવેતા } ૬  
તથા સખીઓ— }

અમે જમણું, અમે જમણું, હવે અમે જમણું રાજ  
રસભીતા તમે આવજો... : ...અમે—  
આવી મંજરીએ નીત્ય લાવજો,  
પ્રેમે પરીમલ પ્રસરાવજો      અમે જમણું

મુનિવર અમણાં પ્રસંગ પાડી દર્શન દેજો દાડી દાડી  
અમ સરખું કંઈ કાળે જશે તમે કહાવજો તમે

આવજો...અમે—

પુઠ્ઠિક—

૭

મળશે હવે ક્યાં મનહરણી, (૨)

ચતુરા જો ચંપકવરણી.....મળશે—

મારી કટાક્ષ બેલુ ઉર મારું,

ક્યારે થશે મૂખ દર્શન તારું:

રામા રમણી રસીક રમણી...મળશે—

મહારવેતા—

૮

પ્રેમ, ખીજ રોયું હૃદયે,

જીવન આધાર મારા....હૃદયે હૈયાના હાર મારા,

ખારા પત્ર તારો બાળી,

પુટયાં નવ પછવ ડાળી;

ખીલી પુણ્યે તો હૃદયાળી, (૨) જીવન આધાર મારા,

મદન પદીને પુટે

મીઠાં પ્રેમ પુણ્યો ચુંટે

જારી ફુલવાડી લૂટે; ૨ જીવન આધાર મારા—

તરલીકા—

૯

અરે સખી ધીમે ધીમે ડગ ભર

ઉતારવ્ય આવડી આ શી.....ઉતારવળ આવડી આ શી

મહારવેતા—પ્રિય મૂળ દર્શન પામેલી

તરલીકા—અરે સખી.....

મહારવેતા—અતર મારું મારે છે ઉછાળા, (૨)

તરલીકા—ન હોય ઉછાળા યેરને કેરા ચાળા;

મંજરીવાળા લાલ લાળાળા,

પ્રીતમ તારા નહીં જાય નાચી.....અરે.

મહારવેતા—

૧૦

બોલો બોલોને અંતરના બેસી, નાથ વિનવું કરજોડા;

પ્રિય જ્ઞેશો કયા અમને છોડી,

પ્રીતિ જન્મો જન્મ તણી તોડી.....બોલો—

સંખી

હાથે આવી હંસલો, ઉઠો ગયો આકાશ.

જ્યાં બેઠો દૂર દેશમાં હવે મળવાની શી આશ

મરજદા મેં કુળની છોડી (૨) તમ સર્જે મેં પ્રોતડી જોડી

ઉઠો ઉઠોને અંતરની કરીએ પાત;

રાત રહી થોડી...બોલો બોલો.



## આકાશવાણી—

સાદસ નવર શાણી  
આરમ્ભાતનું પતક શીરતાણી  
પુનઃ સમાગમ થાશે  
શોક તણ દે જીંધી વાક્ય બણી.

## મહારવેતા—

૧૧

વિષય તણ બજજ વિષધારી  
કરીશ બધ પ્રસન્ન ત્રિપુરારી  
ભુઠી આ જગત તણી જંગલ  
ત્યાગી સૌ ભોગ કષ્ટકારી ર કરીશ—  
સ્વાર્થી, આ મંસારમાં દોઠા નહીં કાંઈ સાર  
પુર્વ પુણ્ય સંચય વિના નવ તરાય બવપાર  
શીયળવૃત અખડ તપધારી (૨) કરીશ—

કાદમ્બરની }  
સખીઓ }

૧૨

અજબ બહાર શી બની—૨  
બહેની વીજાળ વીશ્વરાટીકા તણી  
રચી રચના અદ્ભુત મુખે જાય ના બણી—અજબ  
પંચરંગી પુલકાં ધણી ખીલી રણાં ચોપાસ  
કંઈક નવલ રંગે બર્ષાં કંઈક ભર્ષાં સુવાસ

રૂપ કંઈકનું નીહાળી જ્યમ નયણા ઢરી  
 મુલ્ય કંઈકના લોકાગ્રી લે છે હૃદય ઢરી  
 મુલ્યવંતી ઝૂંખી સુમધીને વળી જો રૂપરંગ  
 પરખ્યા વીણુ નવ પાણીએ પુષ્પની સંગ પ્રસંગ

સખીઓ—

૧૩

પતી વીના પ્રેમહાના મનના પુરાય ક્યાંથી કોડ,  
 કહે સખી પુરાય ક્યાંથી કોડ  
 સરજનહારે સરજી જન્મમાં નરનારીની જોડ—૨

પશુ પક્ષી વન વૃક્ષ નીહાળો

સૃષ્ટીમાંથી સમયે જન્મ લાળો

નાના મોટા જીવ જંતુમાં પણ એવી નથી જોડ

રાખી પણ એવી નથી જોડ—સરજનહારે

પતી લગ્યે સહુ પાતક દળતા

અખંડ સુખમાં રહેજે મળતા

પતી વિના માહેલી લવમાં દુરાય છતી હોડ—સરજન—હારે

નીર્ગુણાનંદ }  
 બોજનાનંદ }  
 અર્ધાનંદ }

૧૪

અમે જોતાના જોર લાધ જોતાના જોર  
 તોએ જોશે જરાયી પક્ષાવીએ મહેર

પોતાના ભરતને પડાવીએ મહેર.

બાકી પાણી મુકાંવાં પડાવીએ મહેર—અમે.

દીકરાનું દીકું જાણને મહેર આપીએ.

કેડ એવા સ્નેહ અમે નવા નવા ઠાલીએ.

છાંદનાં—છો તમે વેદીઆ દોર—૨ અમે

અંકની કળાઓ—

૧૫

તાના દીમ તદીમ તદીમ તનનન

દીમ તદીમ તનોમ

તાના દીમ તનોમ

તદીમ તનોમ તદીમ તનોમ તનોમ...

દર દર દીમ તદીમ તનોમ

દર દર દીમ તદીમ તનોમ

દીમ તનોમ તદીમ તનોમ તદીમ તનોમ તનોમ—તાના.

## અંક ૨ બે.

શંતો—

૧૬

રામ ભજન રોકડ નાણું ર વેપારી શંતો

રામ ભજન રોકડ નાણું.

બક્ષ ચોરાચી કેરા ફેસમાં ફરીએ તોએ

નહીં તારું ઠામ ઠેકાણું...વેપારી શંતો રામ

બીજની વાનો માંહી દાહયો બહુ થાતો ચક્ક  
 તારં પોતાનું તું ન જાણું રે વેપારી સંતો રામ  
 કાળની દાહો જન્મે જિવે ચરાતું રે  
 સૌકો છે કાળનું ચરાણું રે વેપારી સંતો રામ

-વારાંબના યો-

૧૭

જય થાઓ મહારાજાધિરાજ  
 અનિવાર્ય રહો મુખનાંજ  
 જાણો પ્રભાતણી ઉર દાઝ  
 કસે પ્રભ તણાં દિતમજ જય,  
 થાઓ અખુટ સમૃદ્ધિના રેકામિ  
 રિદા સિદ્ધી પ્રણમે શીર નામી  
 ધન્ય ધન્ય દિન આજ જય.

પત્રલેખા—

૧૮

માલીકનાં બાળક સૌ માલીક સૌના શ્રી જમનાથ રૂઝ  
 કર્તા હર્તા સુધીના સૌ બાળ એને હાથ - હે મજી,  
 રણાનુંબધે આવી મળતું ખાણું નવ કોહ્યાથી ખળતું  
 જગત મજ તેને આપીન છે અનાથના જે નાથ છે સૌ મા.  
 નહિ પીડ આ પોતા તણે પોતાનું કાંઈ નવ જાણવું  
 સૌએ શુભ શુભ કર્મતો પોતાતણુંજ પ્રમાણવું. જગત.

સખી જઈ કહેસો કહેજો

મમ સખીને પીરજ દેજો ર

સખી

અસ્ત થતાં દિનકરનો નભિની ઉદાસ મનમાં થાય  
અત્ય પરિચયે ચક્રવાર્ટી પલ્લુ પતિ સુખને નવ મ્હાય  
તલ્લુ સખીએ લઈ ન પરનાવું

હું કમલ નામ લઈ વરવલ્લુ—જઈ

સમજ્યા વિલુ સુખની જાણમાં પામર જીવ તણાય  
વિષય ભોગ આ ભોગ તણ્યા સેવ્ય આંતે નિરજ જણાય.

હસી અમલ પરીણામે રોવું

એ વિષયે કમલ ચિત્ત પરીણું—જઈ

અત્યુત્તમ પદ મિત્રતાલું આ સંસારે સમજાય

આ જગતનીમાં અન્ય ધણા જે સુખના સાથી થાય

માતા પિતા બ્રાતા ચક્રી વળી શુભ પ્રિયજન સ્વજનથી  
જે શુભમાં પલ્લુ શુભ તે પલ્લુ શુભ મિત્ર ચક્રી નથી

મિત્ર રતનથી આ અવરણની સાંજે સફર ચક્ર જાય—અત્યુ.

સમૃદ્ધિ યાદ સુવન તણી પુરવાર્થે મળવી રહેલ છે

સહભાગ્ય વિલુ સન્મિત્રની પ્રાપ્તિ મહામુશકલ છે

અહ લલુ પલ્લુ અર્થ અધિક જે અક્ષર માંડી સમાય—અત્યુ.

મહારવેતા

૨૧

શ્રી ત્રીપુસરી રમણ, રમણારિ  
 વિજય કીર્તિ મહામંદન મારી—શ્રી  
 ભણત અંમ જૂજાંમ પારી  
 જ્યાં મધ્ય સો હે વચાં મારી  
 અસુર મારી ભકત તારી,  
 દેવ તણાં દુઃખ નાખ્યાં વિહારી—શ્રી.  
 ભોળા જાણુ તમ અરજ પાસે  
 ભકિત કરે ઉર આણી ઉદ્યાસ  
 પુર્ણ કરે પતિ હર્ષન આસ  
 શુદ્ધ ભવે કરે સ્તુતિ તમારી...શ્રી,

મહારવેતા

૨૨

રૂપે શું મન રાગેરે કાયાનો રંગ કાગેરે ભગવાન ભણે—૨  
 હાડ માંસ ને રૂધીર ભરેણું મહ્યું ચામડે અંમ ૨  
 મંદા દેહનો મર્વ નકામે કાયાનો રંગ પતંગ  
 ભરંસો નહીં સાગેરે કાયાનો રંગ કાગેરે ભગવાન—

મહારવેતા—

૨૩

શું કહું કથની મારી રાજ શું કહું કથની મારી  
 હું તો દૈવના તાસે હારી રાજ—શું કહું. ૧.  
 પરખી પારિજાતક મેં અપજુ કીર્તિ મન માર,

પતિ તણ પરલોક સીધાબીં કરી છવતર મમ ખાઈ—  
 ચંદન કાપટની ચિતા રચાવી ચિતિ સહમજની કાલો  
 શુન્ય દેહ મમ સ્વામી તણે પશુ હિંમી મયો આકાશો—  
 અરધ્યું મેં સર્વસ્વ સ્વામીને પ્રેમની કહી પાંખી  
 તણ બગત જંગલ સર્વ હું પ્રિતેજીનું ત્રીપુરાસી—સજ

અંદાપીડ—

૨૪

ચાહું તમ સાથ સદા  
 સતિ ભગવતિ તમ ચરણની સેવા  
 છોડું નવ સંગ કદા  
 દીલ મહી લ્હાવ અનુષ્ઠન લેવા  
 આપ સમાગમ સુખકર સામે  
 શન્નિ સુધારસ રેલું સદા દીલ  
 હૃદયે હમ અડગ ભરવું ન મમતું  
 પરમ પવિત્ર પ્રવિષ્ટ પ્રેમદા દીલ

સર્વ પાડાશીઓ—

૨૫

અદેખને દેખી આંધા ખસીએરે  
 સદા દુર્જનથી દુર વસીએરે  
 પોતે બળીને પાપી સામને બાળતા  
 સાઈ નહાઈ કાંઈ નજરે ન ભાળતા  
 પોતાને હાથે પોતાનું બચાવતા  
 નરકે પડીને લીધે સામાને પાડતા  
 એવા કુસંગિ નવ હસીએરે

સદા

સુખીઓ—

૨૬

મેંધુ જોળનીયું જોળે જાવરે

સાહેલી તાર મેંધુ જોળનીયું જોળે જાવરે

હડા વસંતના વાવરા વાવરે.....સાહેલી

હાહમ્બરી—વિધ વિધ ખેડો ખેડતાં મધુ મુજ જાવરે જોળે

માતા પિતાના લાડમાં જાશે યોવન તેમ

સુખીઓ—‘જેન હવે માતા પિતાનાં લાડ ન યોળે’

હાહમ્બરી—“જ્યારે”

સુખીઓ—“હવે તો પતિનાં જાડ યોળે”

જોળે અનંત જાશે પુંઝ પુંઝ પાંચ ર

તમાલીક

૨૭

અલી જોળે અમલી જોલી મેના

જોળવશે જુજમે પોપટ મુખે મીઠું જોલી

અલી જોળે દેતી તું અંતર જોલી.....જોળવશે

મહાસેખા—પ્રેમ પોપટ હાઝ દીલની દીલમાંથી સમાવશે

રતુ વસંતે માનનીને મદનસજ મનાવશે

રસરાજની રસરસ જ્યાં રમ રમ મહી વ્યાપી જશે

જ્યાં મારી મેના માનશે પણ જોડ પામે લાગશે—અ

હાહમ્બરી

૨૮

થઈ પ્રેમ વજ પાતળીયા (૨)

મારા મનના પ્રાણીક અપીઆણે.....અ

પ્રાણે કરે મુખપ્રાણ સજાવણ પ્રજ હૃદયના પાણી

અંદાપીક—પ્રેમદા પ્રીત જોડે અપીઆણે (૨)



કાદમ્બરી—મારા મનના મનોરથ ફળીયાદે.....થા

અંદ્રાપીઠ—ભાગ્યવંત કર્યો ભગવતિ મુજને

જીવન સદગ મધ્ય મારું

સર્વ—કરો શ્રી હરિ શુભ તમારું

કાદમ્બરી—મારા મનના માલીક મળી આવે.....થન

પત્રલેખા

૨૯

ક્યાંક સ્વાર્થ વિના નવ પ્રીતિ દીઠી આ જગમાં

કુતારા જગમાં ઠમારા જગમાં

લાગે સ્વાર્થ મુખી પ્રીતી મીઠી મીઠી આ જગમાં

દીકુ સહુ નીજ સ્વાર્થને રોતું

રેતાનાં આસુડાં કાઢ ન જોતું—સ્વાર્થ વિના

કહેણી મીઠરી ખાંડ, છે કહેણી તાલા લોક

કહેણી તેવી રહેણી છે એવા નિરજા કોક

ઐયધ માટે દરે શેરી શેરી

હાં મરયું કે લાગે વૈર વેરી—સ્વાર્થ વિના

મહલેખા તથા તમાલિકા-- ૩૦

અમ સખી તણા રોહને સંજારને રાજ

જોલ્યું વચન તમે પાળજે

આજા પિત્તાની પાળી જોલા પધારને

હાં લાજાં હાં અમ નયનેનિ હારને

તન મનના તણ તમે ટાળને રાજ—જોલ્યું

હાં જમ મળું આજે મિત્રને  
 પ્રાણ પ્યારા.....હાં જમ  
 મુખ્ય હૃદય આ મિત્ર વિનાનું  
 જેવું પ્રુષ્પ મુગાસ વિનાનું  
 છુજ વિરહે હૃતમાઝ હું માનું  
 ભેટીશ અમવતિ સુંદરીને—આજે મિત્રને  
 મનોહારિ મધુરીને મળારો  
 મનમાન્વી મદનોત્સવ થ સે  
 એક પંથ બે કાજ સપારો  
 ભેટીશ અમવતિ સુંદરીને.....હાં જમ

જરે જરે જો નાદાન ઓ હેરાન છુધી બાન  
 બહેલી મુખે મું જરે છે આવું  
 જરે તારો જન.....જરે

મહાદેવેલા—અરે દુષ્ટ દુરાચારી થાશે માઠી વમે તારી  
 દરદર અવિચારી કર જંથ તું સવરી

વેશુંમધ્યમન—માનો રસીલી માનો રંગીલી  
 માનો ખજીલી ન થા હરીલી ન થા હરીલી  
 પ્યારી મારી દીવજન

## અંક ૩ જો.

કૃષિકૃમારો—

૩૩

મન મુરખ મમતા ખેલી, બજાં આનંદ સમયના ખેલી  
રહો પ્રપંચ દાવો ખેલી, પણ હારીશ ખાજી જીતેલી—મન,  
આવ્યો તારે લાવીયે શું

સાથમાં શું લઈ જશે [૨]

હાલી હાથે આવીયો હાજો થઈ પાછો જશે  
જેની સંગે રહેયો રંગરેલી, તે મુકશે તમે હડશેલી  
નહીં રહે નાજાંની થેલી, ધરખાર હાટ હવેલી—મન.

બખાલીયુની—

૩૪

અચ્યુતપદ પ્રણમ પરમેશ્વર,  
વીશ્વેશ્વર યોગેશ્વર શંકર.....અચ્યુત.  
ભકતપતી ભગવંત શ્રીભુધાર,  
પદ્મપૂર્ણ પરબ્રહ્મ પરાતપર.....વીશ્વે—

સર્વે—

૩૫

જગમાંહી જેણે મન જીત્યું તેણે  
જીત્યું સર્વ જણાય.....આ જગ  
સ્વગ તથા પણ અજગ્ય સુખડાં  
તેને તુચ્છ જણાય.....આ જગ  
વિષય માંહી મેદમસ્ત બની માતંગ જીઓ સપડાઈ.  
મધુર નાદના નાદ ચક્રી મૃગ પારથી હાથે હણાય—ગા.  
કેવળ પ્રકાશ દીપકનો દેખી પતંગ બાજે કાય

રહે જળમાં પશુ રસના સ્વાદે મીન તણો જીવજન્ય—આ.  
કંઠ્ય કાષ્ટ છેદી નીકરે પશુ કમળ નહીં છેદાય  
પરાગ મંધે ખસત બની કલીપુલકલી મહી શુંગળાય—આ.

તરલીકા—

૩૬

હીરો હાથે શુભાભ્યે શુભાનમાં  
મટી માણસ મનાયો હેવાનમાં  
ખોશું જીવંત ધર્મી ને અભામાનમાં  
પ્રાંચું ચિત્ત ના પ્રભુનાં શુભગાનમાં  
દીધી દમડી ન એક પુરુષદાનમાં  
કર્ચું કાંઈ ના તે દેહના કલ્યાણમાં  
પડી મુવે દુષ્ટ વાસનાતી ખાણમાં  
જેમ જાણુને કીડો મરે છે જાણમાં—હીરો.

ચામીનીઓ—

૩૭

હમારી લાજ તમારે હાથ એ નાથ નીલાવજોરે...હમારી.  
સદગુણ ગાન સુશુદ્ધિ આપો  
સતચિત્ત આનંદ ઉરમાં રચે પો.  
અમમ નીમમનાં મર્ગ સુમમ જતલાવજોરે...હમારી.  
ભક્તિ થકી ભવબંધન તુટે ડગલે ડગલે આશુખ્ય ખુટે  
મોધર અમ તન મનના તાપ સમાવજોરે...હમારી લાજ.

સદ્ધર્મી—

૩૮

સમ ભજ તું પ્રાણીયા,  
તારા ભવની ભાવટ ભાગશે (૨)

તારા દેહનું સાર્યક થશે...રામ.

“ બોલો રામ સીતારામ ”

પંખીડા તું જે વિચારી

કર્મ તારા લે સંભારી

વાસના નહારી તુને રૈવ રૈવ નહીં નાંખશે—રામ.

મૂઠ તો મતિ વિચારી

મતિ તેવી મતિ તારી

ઉઠજે સંભાળી તારી કંચનની કાપા થશે—રામ.

કવિજ્ઞ—

૩૯

કોઈ મન મેલા કોઈ ધન ઘેલા

કોઈ મરત બનેલા અભિમાને

કોઈ ધાન ભૂખ્યા કોઈ માન ભૂખ્યા

કોઈ મૂર્ખ રહ્યા કયા કાને

કોઈ વસના કામ કરે હાથે (૨)

કોઈ અપમયુ કામ વહે માથે (૨)

કોઈ સુખદુઃખ જે સરખાં માને

કોઈ વહવા સમયને તોફાને

કવિનીશ્રી—

૪૦

મરેમમપમરેમસારેનીલાનીલા—(૨)

મરેમમપરેરે

પપમપનીલપમમમરેપપસામ-પ-મ

સારેનીલાનીલા—મરે

સાપમપપપમપ

સાપમપપપપપમપદસાનીધપમમરે

પપપ (૨) મ-પ-મ

સારેનીસાનીસા—ગરે

શાશ્વમંજ—

૪૧

દિવ્ય લોકથી ભણ મધને

મૃત્યુ લોકમાં જઈ ચઢીયો

કામવાસનાનું કુળ પામી

શુક જાતીમાં કું પડીયો

લક્ષ્મી—

૪૨

કંઈ પૂર્વના સંયોગથી, આવી સહિ ભેગું મળે

રણનું બંધ પુરો મયે, સૌ સૌ તણા પંથે પળે

મમ પુત્ર કેરા પાપથી, અંડાલ પેટે અવતરી

જાઉં હવે મુની પાસ કું, રૂપ પૂરવું મહારં ધરી—કંઈ

કાદમ્બરી—

૪૩

પીંજરં પડ્યું શુનું મારં (૨)

પ્યારા પંખીડા વિના... પંખીડા વિના... પીંજરં—

ત્રિઓ—સુંદર સરીર જણાય કાન્તનું પ્રથમ હતું જેવું

વિકસિત કમલ સમાન નાથનું મૂખાવિંદ તેવું

કાદમ્બરી—પ્યારા પંખીડા વિના—

ચોગીનીઓ—સહજ દળેલાં નેત્ર લલાટની કાન્તિ પથ્ય એવી

ચુંબનાવાળાં કેશ આકૃતી પ્રથમ હતી તેવી

પ્યારા પંખીડા વિના—

કાદમ્બરી—

૪૪

જગો જગો જીવન પ્રાણ  
 નિદ્રા લાગો ચતુર સુખણ—  
 ભરદ્વરીયામાં કુચકા ખાતું  
 આવી પહોંચું તીરે બહાણ  
 દુખના ત્યાગ વીખરાયા વહાલા  
 ભાગ્યનો ઉઘો લાણ  
 આજે મારે ભાગ્યનો ઉઘો લાણ

સર્વ—

૪૫

શુદ્ધ પ્રેમ તણો થયો વીજય વીજય  
 પ્રીતે પામ્યા શ્રેષ્ઠ પદ અલય અલય  
 સતકર્મે થકી કીર્તિ વધારે  
 તાલ સ્વસૂરના કુળના તારે  
 જગમાં ઉચરાય જય જય જય  
 તેનો જગમાં ઉચરાય જય જય જય

## નામદાર સુબાઈ સરકારની

નાવેલી

ગવર્નમેન્ટ લેબોરટરીમાં વિદ્વાન સરકારી ડોક્ટરે અમારી ખાતરી કરીને  
બાદશાહી ચાકુતી અનંગ વિજ્ઞાસની ગાળીએ એનાવાઈ જ રીક્ટ  
તેમાં કામપણું જાતની તુચ્છતાનકારક ચીજ નથી એવું સરકારી તા-  
આપેલ છે. અને એ ઉમદા રજવાડી દવા બકસીર હોવાથી જ વિશેષ બે-  
યતમાં પાસ થયેલા મોટા ડાક્ટરો, ગણ મહારાજાઓ, નવેશમાં  
તથા દેશી અને અંગ્રેજ ગૃહસ્થો અને મોટા સરકારી અમલદારો  
પણ બહુ વખણાય છે.

## બાદશાહી ચાકુતી.

અનંગ વલાસ.

ગમે તે કારણથી શુભાવેલી તાકાત પાછી લાપે છે. પુરુષાતન  
કાયમ રાખે છે. આ રાજવંશી ચાકુતી વીર્યવીકારનાના તમામ વ્યાધી  
મટાડે છે. અને વીર્ય વધે જનારી ખરું પુરુષાતન આપે છે. ખરી  
મરદાઈ આપનાર અને નબળા જાણસને પણ જીવાનની માફક  
જોરાવર બનાવનાર. આ દવાના લાભ લેવા અમારી ખાસ બલામણ  
છે. આ દવા વાપરવામાં કાઠપણું જાતની પરેજીની જરૂર નથી, ૪૦  
ગાળીની ડબી એકના રૂપિયા ૧૮

## બાદશાહી યુનાની લેપ.

ઉમદા દવાઓમાંથી આ લેપ બનાવેલ છે. અને તે નસોને  
પુરતી તાકાત આપે છે. ખરું પુરુષાતન લાવવા માટે આ લેપ  
ફતેહમંદ ઇલાજ છે, અહિસ એકની ડબીના રૂપિયા આઠ. તમામ  
દવાઓનું પોસ્ટ બક્ષે જુદું.

ડોક્ટર કાળીદાસ માતીરામ—રાજકોટ—કાઠીવાવાડ.



# બહેર ખખર.

આપણી મમારી કંપનીના નીચલા નાટકોના માંચનોની  
કિંમતો જ્યાં અમારો મુકામ હશે ત્યાંથી રોકડી  
શોખે મંગાવ્યાથી મળશે.

પીડીતું નામ કિંમત.	થોપડીતું નામ કિંમત.
શ્રી સ્વમંગળ ઉદે સૂરજાસ ૦-૩-૦	માતૃપીતૃ ભક્ત પુ'હીક ૦-૩-૦
શ્રી ભકિતવિજય ૦-૩-૦	વિશ્વ પ્રેમીકલાપી ૦-૩-૦
શ્રી પુરુષા હરણ ... ૦-૩-૦	અમર લક્ષ્મી ... ૦-૩-૦
નાગર ભક્ત ... ૦-૩-૦	પીપાભક્ત ... ૦-૩-૦
નીલમ માણેક ... ૦-૩-૦	હોમલ પદમણી ૦-૩-૦
થોમકન્યા ... ૦-૩-૦	જેસલ તોરણ ... ૦-૩-૦
મનહરમેના ... ૦-૩-૦	શ્રીરણલ બાદશાહ ૦-૩-૦
મહામેતા-કાદમ્બરી ૦-૩-૦	પ્રવિષ્ણુ સાગર ... ૦-૩-૦
જોહરે શમશીર ૦-૩-૦	રાજ લીલા ... ૦-૩-૦
શ્રી જયમતી ... ૦-૩-૦	મહાવાલ્ય સાંતતું ૦-૩-૦
ઉર્વશી-પુરુષા ૦-૩-૦	માલવિકા-મિત્ર ૦-૩-૦
કનક દેશરી ૦-૩-૦	સ્વામીભક્ત આમાન્ત યા ૦-૩-૦
	વીર દુર્ગાદાસ ... ૦-૩-૦

વિહસદાસ હેમચંદ્ર ભાવનમસ્વાળા.

શ્રી વિ. નૌ. ના. સમાજ.

